

Stanovisko Předsednictva České konference rektorů k dalšímu financování programu INFOZ

Praha, 9. 11. 2010

Předsednictvo České konference rektorů na svém 102. zasedání, které se konalo 9. 11. 2010 v Praze, po seznámení se s dopisy týkající se dalšího financování programu INFOZ, které obdržel předseda České konference rektorů a které jsou přiloženy, přijalo následující stanovisko:

Předsednictvo České konference rektorů vyjadřuje vážné znepokojení nad ohrožením programu INFOZ, jehož financování je zajištěno jen do konce roku 2011.

Veřejné vysoké školy, které na provoz programu také přispívají, se cítí ohroženy ve své základní funkci, funkci vědeckých institucí, které jsou spolu s Akademií věd ČR nositeli vědy a vědeckého rozvoje v ČR. V případě, že nebude českým vědeckým pracovníkům zajištěn přístup k aktuálním vědeckým výsledkům, bude ohrožena spolupráce s mezinárodními institucemi a vlastně bude česká věda v konkurenci těchto institucí na světové úrovni znevýhodněna a poškozena.

Veřejné vysoké školy jsou nuceny čelit změnám ve financování, které je postihly již v tomto roce a budou pokračovat i v dalších letech. V oblasti vědy, výzkumu a inovací všechny vysoké školy přešly na nově zavedený systém hodnocení VaV, který byl v minulých letech dlouze diskutován, připomínkován a prověřován. Znepřístupnění databází WOS a Scopus bude mít zásadní nepříznivý dopad na tento nově zavedený systém hodnocení vědy, bude vyplývána veškerá práce do systému vložená a bylo by třeba zavést nové moduly informačních systémů.

V celkovém výsledku pozastavení přístupu ke znalostním databázím nedojde k ušetření finančních prostředků. Jednotlivé instituce si budou pořizovat lokální přístupy, které jsou finančně náročnější a zdaleka ne tak rozsáhlé a přínosné. Tímto krokem nemůže získat nic ani česká věda, ani Česká republika.

Předsednictvo České konference rektorů podporuje názor PhDr. Víta Richtera, předsedy Ústřední knihovnické rady, i Mgr. Ivy Procháskové, předsedkyně Výkonného výboru Asociace knihoven vysokých škol ČR. Tyto dvě instituce se spolu s Národní technickou knihovnou již léta zabývají problematikou zpřístupňování elektronických zdrojů, jsou erudované s letitou praxí a mají zkušenosti ze spolupráce se zahraničím.

V Praze dne 9. listopadu 2010

Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda České konference rektorů

Přílohy:

1. Dopis (s přílohou) předsedy Ústřední knihovnické rady PhDr. Víta Richtera. (4 s.)
2. Dopis předsedkyně Výkonného výboru Asociace knihoven vysokých škol ČR Mgr. Ivy Procháskové. (2 s.)

Ústřední knihovnická rada

Poradní orgán ministra kultury

Sídlo: Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1, vít.richter@nkp.cz, tel.603223627

V Praze dne 22. října 2010

Vážený pan
Prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda České konference rektorů
rektor
Masarykova univerzita
Žerotínovo nám. 9
601 77 Brno

Věc:
Informační infrastruktura pro VaVaI

Vážený pane předsedo,

dovoluji si Vám v příloze zaslat kopii dopisu předsedovi vlády ČR a Rady pro výzkum, vývoj a inovace panu RNDr. Petru Nečasovi k problému možného výpadku financování elektronických informačních zdrojů (např. databází Web of Knowledge a Scopus) z programu IFOZ. Obracím se na Vás s prosbou, aby Česká konference rektorů podpořila návrh na vznik navazujícího dotačního programu.

S pozdravem

PhDr. Vít Richter
předseda ÚKR

Ústřední knihovnická rada

Poradní orgán ministra kultury

Sídlo: Národní knihovna ČR, Klementinum 190, 110 00 Praha 1, vit.richter@nkp.cz, tel.603223627

V Praze dne 22. října 2010

Vážený pan
RNDr. Petr Nečas
předseda vlády
předseda Rady pro výzkum, vývoj a inovace
Úřad vlády ČR
Nábřeží Edvarda Beneše 4
118 01 Praha 1

Věc:
Informační infrastruktura pro VaVaI

Vážený pane předsedo,

obracím se na Vás jménem Ústřední knihovnické rady, poradního orgánu ministra kultury, ve věci zásadního významu v oblasti informační infrastruktury VaVaI.

Situace

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, které je ústředním orgánem státní správy i pro vědní politiku, výzkum a vývoj, v jejímž rámci zabezpečuje i programy podpory VaVaI, včetně programu podpory informačních zdrojů pro VaVaI, opakovaně vyjádřilo nejistotu o způsobu dalšího financování informační infrastruktury po ukončení v současnosti probíhajícího programu podpory INFOZ (2009 – 2011)¹. Po ukončení tohoto programu, pro který je ročně alokována částka 150 mil. Kč, hrozí dramatické omezení dostupnosti klíčových špičkových světových informačních zdrojů pro oblast výzkumu, vývoje a vzdělávání v ČR. Důležitosti zabezpečení informačních zdrojů pro VaV si je MŠMT velmi dobře vědomo, což projevilo mimo jiné při úspěšné přípravě a realizaci náhradního řešení zajištění těchto zdrojů mezi ukončením programu 1N ke 31.12.2008 a zpožděným zahájením řešení projektů programu INFOZ ve 3. čtvrtletí roku 2009.

V rámci programů podpory informační infrastruktury bylo a do konce roku 2011 dlouhodobě je podpořeno plošné zpřístupnění nákladných mnohooborových citačních databází Web of Science (resp. Web of Knowledge, dále WOS) a Scopus a je umožněno zabezpečení základní struktury vědních oborů klíčovými špičkovými průběžně aktualizovanými informačními

¹ Program INFOZ (Informační zdroje pro výzkum) vyhlásilo MŠMT dne 1. 7. 2009 podle zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Zákon“). INFOZ je následníkem obdobně zaměřených programů podpory informační infrastruktury VaV. Program LB (1998 – 2000), LI (2001 – 2003), 1N (2004 – 2008).

zdroji (jedná se o oblasti STM, tj. Science-Technology-Medicine i HSS, tj. Humanities and Social Sciences) pro veřejné vysoké školy, výzkumné organizace podle Rámce Společenství a odborné a vědecké knihovny, které poskytují služby podle zákona č. 257/2001 Sb. (knihovní zákon).

Výpadek financování výše zmíněných informačních zdrojů by měl za důsledek omezení dostupnosti základních vědeckých informací pro většinu institucí v oblasti VaVaI, protože jen omezený okruh silných institucí by byl schopen výpadek kompenzovat. Tato situace by jistě velmi negativně ovlivnila schopnost sféry VaVaI produkovat kvalitní výsledky, ale měla by bezprostřední vliv i na státní rozpočet. Je totiž vysoce pravděpodobné, že celková částka vynaložená na nákup základních oborových databází by v součtu za území státu ani tak nebyla nižší než cena dosavadní plošné licence v rámci programu INFOZ. Menší počet účastníků konsorcií na zpřístupnění těchto zdrojů neznamená snížení nákladů pro instituci², ale naopak znamená vyšší platbu za každého jednotlivého účastníka i vyšší platbu při celkovém, národním pohledu. Mezinárodní studie uvádějí, že v rámci konsorcia je platba za člena o 25 % nižší, než při individuálně sjednaném přístupu jednotlivou institucí.

Vedle toho v důsledku omezení dostupnosti informačních zdrojů pouze na finančně silné velké instituce lze předpokládat významný výpadek dostupnosti těchto zdrojů na univerzitách a ústavech v regionech, což je v přímém rozporu s deklarovanými cíli prioritní osy 2. operačního programu MŠMT Věda a výzkum pro inovace (tj. vznik a rozvoj kvalitně vybavených pracovišť VaV zaměřených na aplikovaný výzkum, posílení jejich spolupráce s aplikační sférou, tj. podniky, nemocnicemi atp., dle potřeb regionu)

V oblasti zpřístupnění citačních databází WOS a Scopus by výpadek jejich dostupnosti měl zásadní dopad na nově zavedený systém hodnocení VaV, který klade důraz na články v impaktovaných časopisech či v periodikách evidovaných v některé ze světově uznávaných databází.

Protože ztráta podpory financování informační infrastruktury by na jedné straně s největší pravděpodobností **nevedla k žádné úspoře prostředků na úrovni státního rozpočtu**, ale nepochybně by měla **vážné důsledky pro kvalitu a regionální rozvoj oblasti VaVaI**, a vzhledem k tomu, že podporu výzkumu, vývoje a vzdělávání obecně považujeme za nejdůležitější potenciální generátor národního bohatství, dovolujeme si navrhnout opatření, které by poskytlo podklady pro kvalitně informované rozhodnutí o případné podpoře financování informační infrastruktury VaVaI a její podobě.

S ohledem na výše uvedené navrhuje tato opatření:

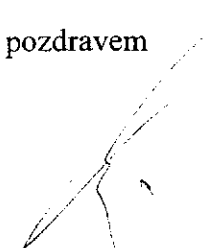
1. Zadat vypracování analýzy dopadů různých modelů financování nákupu základních oborových a citačních zdrojů pro VaVaI a jejich dopadu na státní rozpočet (vzhledem k charakteru příjemců dotace jde v každém případě o čerpání prostředků ze státního rozpočtu,

² Průměrná roční cena za zpřístupnění DB Scopus činí pro 28 institucí (přičemž všechny ústavy AV ČR jsou zde počítány jako jedna instituce) 28 600 tis. Kč, průměrně poskytnutá dotace je 49,96 % této částky, členské instituce hradí 50,04 % ze svých rozpočtů. Situace u přístupu k titulům nakladatelství Elsevier Science (ScienceDirect) je již dnes dramaticky odlišná. Průměrná roční cena za zpřístupnění pro 67 institucí činí 102 000 tis. Kč, dotace je 28,14 % a plných 71,86 % (tj. skoro 73 000 tis. Kč) si hradí členové konsorcia v rámci svých vkladů do projektu. Finanční možnosti členských institucí jsou již dnes naprosto vyčerpány a nelze očekávat možnost jejich dalšího zatěžování prostřednictvím částek nyní pokrytých dotacemi projektů programu INFOZ.

otázkou je pouze forma čerpání státních prostředků a její efektivnost). Analýzu doplnit o mezinárodní srovnání modelů financování v obdobně velkých státech.

2. Na základě analýzy navrhnout koncepci financování nákupu těchto zdrojů zahrnující propočet nákladů pro jednotlivé alternativy a její zapracování do Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR.

S pozdravem

PhDr. Vít Richter
předseda ÚKR

Vážený pan
prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda ČKR
Masarykova univerzita
Brno

Pardubice, 1. 11. 2010

Vážený pane profesore,

dovoluji si obrátit se na Vás ve věci financování informační infrastruktury pro VaVal, tj. **podpory financování elektronických informačních zdrojů (EIZ) v období po skončení programu INFOZ.**

V rámci programu INFOZ (nástupce programů LI a 1N) je v současné době řešeno 18 projektů zajišťujících přístupy do více než 60 informačních zdrojů různých typů ze všech vědních oborů (citační, bibliografické a abstraktové databáze, fulltextové databáze, archivy a oborové kolekce elektronických periodik, knihovny elektronických textů). Veřejné vysoké školy jsou zapojeny ve 14 z nich a do programu vkládají ze svých rozpočtů příspěvek ve výši 70 mil. Kč ročně. Dotace programu za celé tříleté období činí 511 mil. Kč, tj. cca 170 mil. Kč ročně. Program končí 31. 12. 2011 s tím, že většina EIZ je v roce 2011 uhrazena formou předplatného pro rok 2012. Faktická dostupnost většiny EIZ je tedy zajištěna až do 31. 12. 2012.

Výjimku tvoří projekt VZ09003 *Elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro výzkum* (nositel Národní technická knihovna v Praze), kde dostupnost zdrojů, tj. elektronických periodik vydavatelství Elsevier, Wiley-Blackwell a Springer a citační a abstraktové databáze Scopus, končí již k 31. 12. 2011. Druhou výjimkou jsou plnotextové databáze na platformě EBSCO, jejichž dostupnost končí také již k 31. 12. 2011. Tyto zdroje jsou součástí velkého projektu VZ09006 *Národní knihovna ČR – zabezpečení EIZ pro VaVal*. Pro rok 2012 se tedy jedná o reálný výpadek financí ve výši cca 72 mil. Kč (VZ09003) a cca 9,5 mil. Kč (VZ09006). Tento výpadek vysoké školy a Akademie věd ČR jako nejvýznamnější členové konsorcií velmi pravděpodobně nebudou moci pokrýt ze svých rozpočtů. Aby nedošlo k přerušení kontinuity zpřístupňování těchto zdrojů (především elektronických periodik vydavatelství Elsevier, Wiley-Blackwell a Springer a databáze Scopus), které jsou pro sféru VaVal zcela zásadní, bylo by třeba zahájit jednání s MŠMT ČR o zajištění finančních prostředků.

Koncepci a způsob financování pro období po roce 2013 je třeba navrhnout. Způsob veřejné soutěže tak, jak to bylo v programech LI, 1N a INFOZ, je problematický. Ukázalo se to právě v programu INFOZ. Jsme přesvědčeni, že je třeba připravit nezávislou analýzu, na jejím základě

navrhnout dlouhodobý model financování EIZ a tento model zpracovat do Reformy systému VaVaI v ČR. Výsledkem by měl být efektivní model zajištění EIZ pouze pro výzkumné organizace, kde lze účinnost zpřístupnění informací měřit nejen statistikami využívání, ale také dosaženými výsledky, např. publikačními výstupy. Za efektivní model není možné považovat ten, který zde dosud převládá, tj plošné licence se zapojením institucí bez přímé vazby na VaVaI, kde jsou EIZ využívány jen minimálně a jejichž účast v konsorciích navyšuje náklady. Zodpovědně je také třeba provádět výběr EIZ, protože v současné době jsou nakupovány zdroje, při jejichž porovnání nacházíme nemalý průnik, tj, některé zdroje jsou duplicitní.

Asociace knihoven vysokých škol ČR (AKVŠ) se zpřístupňováním a využíváním EIZ dlouhodobě zabývá. Po vyhodnocení účinnosti programů LI a 1N poskytla Odboru programů výzkumu a vývoje MŠMT (odbor 31) podklady pro přípravu nového programu INFOZ. K podkladům bohužel nebylo přihlédnuto a znění programu bylo zpracováno tak, aby umožnilo širokou podporu institucím mimo VaVaI, což bylo nepochybně jedním z důvodů průtahů se schválením programu Evropskou komisí. Program byl tak zahájen téměř o celý rok později.

AKVŠ je připravena poskytnout při přípravě nového modelu financování EIZ úzkou součinnost a veškeré podklady, které má k dispozici.

S pozdravem

Mgr. Iva Prochásková
předsedkyně VV AKVŠ ČR